شي جينپيڭنىڭ چاڭجياڭعا نىتا ـ نقلاسى

(باسى 1 ـ بەتتە)

2016 ـ جلى 1 ـ ايدا چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ داموئىن نلگەرىلەتۇ اڭگىمە ٴماجلىسى چۇڭچيڭدە اشلدى.

"چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ داموئىن نلگەرىلەتۇدە، ٴسوز جوق، جۇڭحۇا ۇلتىنىڭ ۇزاق بولاشاقتىق مۇددەسىن ويلاسۇ كەرەك"، "چاڭجياڭ-نىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن قالپىنا كەلتىرۇدى باسىم ورىنعا قويىپ، قاۋىرت قورعاۋدى بىرگە يگەرۇ، قاۋىرت اشۇمەن اينالىسپاۋ كەرەك"، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ ٴسوزى ويعا سەرپىلىس جاسادى.

ماڭزدى نۇسقاۋدى ەستە بەرىك ساقتاعان چاڭجياڭ بويىنداعى ولكەلەر مەن قاتىستى تاراۋلار چاڭجياڭنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن قورعاۋدى، قالپىنا كەلتىرۇدى كۇش سالا نلگەرىلەتتى، تيپ وزگەرتپ داموئدى نلگەرىلەتۇ تەبىننىڭ زور، كولەمنىڭ كەڭ، نقپالىنىڭ تەرەڭ بولۇى بۇرىن بولماعان دەڭگەيگە جەتتى.

سان مىڭ حيميا ونەركاسپ كاسىپورنداري جابىلدى، وزگەرتىلدى، كوشىرىلدى، تيىن وزگەرتتى؛ قالا ـ قالاشقتاردىڭ لاس سۇلارى، قوقىر ـ قوقسقتارى، حيميا ونەركاسىبىنىڭ بىلعانشىسى، اۋىل شارۋاشىلىعىنىڭ بەتتىك لاستانۇى، كەمەلەردىڭ لاستاۋى سياقتى جونگە سالۋداعى ولقىلقتار جەدەل تولقتاندى...

چاڭجياڭنىڭ وزگەرىسىن ەسىنەن شىعارماعان باس شۇجي شي جينپيڭ 2018 ـ جىلى 4 ـ ايدا چاڭجياڭ ساپارىن تاعى باستاپ، يچاڭ، جيڭجوۋ، يۇەياڭ، ۇحاندا جول بويى جاعدايدى كورىپ، تىكداپ، سۇراستىرىپ، باعامداپ، ىشكەرىلەي رەتسەپ جازدى:

"چاڭجياڭنىڭ اۇرۇن ەمدەپ جازۇ ٴۇشىن، ٴالى دە ساقا جۇڭي شيياڭگەرلەرىنىڭ ٴادىسىن قولدانۇ، ياعني تەگىن تەكتەپ قاينارىن تابۇ، تۇرگە ايىرىپ شارا انقارۇ كەرەك. ەكولوگياعا كەڭ كولەمدى جاپىاي تەكسەرۇ ورىستەتپ، كومەسكى كىناراتتار مەن حاۋپ ـ قاتەرلەردى جۇيەلى سالالاپ، انا وزەنگە جالپى بەتتىك دەنساۋلىق تەكسەرۇىن جۇرگىزۇ كەرەك. جەل ـ قۇزدى ايداۋ، بۇلشىق ەتتى جازىپ، قان اينالىسىن رەتتەۇ، ۇساق نەرۋ جانە قان تامىرلارىن اشۇ، ياعني اۇىر-عاناردى ەمدەپ، اۇىرماعاناردى دا ەمدەپ انا وزەننىڭ جاندى دا جالىندى ومىرشەڭدىك كۇشىن ماڭگى ساقتاۋىنا مۇمكىندىك جاساۋ كەرەك".

"چاڭجياڭنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىنىڭ ٴبىز-دىڭ وسى ۇرپاقتاردىڭ قولىندا ۇزدىكسىز ناشارلاۋىنا استە جول بەرمەۋىمىز كەرەك، ٴسوز جوق، كەلەرگى ۇرپاقتارعا تازا دا كورىكتى شالقار چاڭجياڭ قالدىرۇىمىز كەرەك!".

ەسكە الۋ ساپارى تەك عانا چاڭجياڭ وزەنىنىڭ شىت جاڭا بەينەگە ەنۋى ٴۇشىن.

2016 ـ جىل، جوعارعى اعاردىعى چۇڭچيڭ؛ 2018 ـ جىل، ورتا اعاردىعى ۇحان؛ 2020 ـ جىل، تومەنگى اعاردىعى نانجيڭ ـــ باس شۇجي شي جينپيڭ ٴبىر قىدىرۇ اڭگىمە ٴماجلىسىن باسقارىپ اشىپ، چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ داموئى ٴۇشىن، رول ۇستاپ، جول باستاپ، قالىڭ كادرلار مەن بۇقارانى ٴبىر وزەننىڭ مولدىرلىگىن قورعاۋعا جەتەكتەدى.

ماڭزدى نۇسقاۋلار باتىل دا انىق بولدى:

2016 ـ جىلى چيڭحايدا: "ٴسوز جوق، ٴۇش وزەن قاينارىن قورعاۋدىڭ، 'جۇڭحۇانىڭ سۇ مۇناراسىن' قورعاۋدىڭ كەلەلى جاۋاپكەرشىلىگىن ارقالاۋ كەرەك" دەپ باسا دارىپتەدى؛ 2020 ـ جىلى انحۇيدا: "ەكولوگيانى ويداعىداي قورعاپ، ەكولوگيانىڭ ارتقىشلىعىن ساۋلەلەندىرە ٴتۇسۇ كەرەك" دەپ باسا دارىپتەدى؛ 2021 ـ جىلى گۇيجوۋدا: "ادام جاسىل تاۋدى ارداقتاسا، جاسىل تاۋ دا، ٴسوز جوق، ادامنىڭ ٴۇمىتىن اقتايدى" دەپ كەڭەس بەردى؛ 2022 ـ جىلى سىچۋاندا: "چاڭجياڭ-نىڭ جوعارعى اعارىندىعى ەكولوگيالىق قالتقىنى بەكەمدەپ، چاڭجياڭنىڭ وسى تۇنىق سۇىن ويداعىداي قورعاۋ كەرەك" دەپ تاپسىردى؛ 2023 ـ جىلى سچۋانعا تاعى بارعاندا: "ەكولوگيالىق ورىكەنيەت قۇرىلىسى سىندى وسى كەلەلى ٴىستى ويداعىداي ىستەۋ كەرەك" دەپ باسا دارىپتەدى...

پارمەندى شارالار ىركەس ـ تىركەس شعارىلدى:

ٴبىر توپ تاۋ، سۋ، ورمان، ەگىنجاي، كول، جايلىم، قۇمدى ٴبىر تۇلعالاندىرا قورعاۋ مەن قالپىنا كەلتىرۇ ينجەنەرياسى اتقارىلدى؛ جابايى حايۋانات تاردى، وسىمدىكتەردى قورعاۋ جانە جاراتىلىستىق قورىق قۇرىلىسى سياقتى ەكولوگيالىق ينجەنەريالار اتقارىلدى؛ چاڭجياڭدى قورعاۋ زاڭى شەعارىلدى؛ چاڭجياڭدا "10 جىل بالىق اۋلاۋعا تيىم سالۋ" اتقارىلدى...

باس شۇجي شي جينپيڭ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: "چاڭجياڭدا بالىق اۋلاۋعا تيىم سالۋ كەلەلى ٴىس، بۇل 300 نەشە مىڭ بالقشىنىڭ ترشىلىگىنە سايادى، از بوداۋ بەرىلمەيدى، ٴبىراق جالپى الاپتىڭ ەكولوگياسىن قورعاۋعا سالىستىرعاندا جانە دە تاتيدى. چاڭجياڭ وزەننىڭ ەگى ورگانيزمدەرىنىڭ الۋان تۇرلىلىگىن ٴبىزدىڭ وسى بۇىن تۇسىندا جوعالتىپ الۋىمىزعا بولمايدى".

كۇز باسى، شاڭحاي چۇڭمىڭ ارالى شىعىس قايراڭ سازدىعىندا، سۋ مەن اسپان تۇستەس بولىپ، جىل قۇستارى توپىرلاپ ٴجۇر. سازدىقتاعى وسى جان يەلەرى بۇل اراعا شەكسىز ومىرشەڭدىك كۇش سىلادى.

"مەن 2007 ـ جىلى چۇڭمىڭعا ٴبىر رەت بارعانمىن، 10 جىلعا تايادى". 2017 ـ جىلعى مەملەكەتتىك ەكى ٴماجلىس كەزىندە، شاڭحاي ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ بايانداماني قاراۋىنا قاتىناسقاندا، چۇڭمىڭدى دۇنيە ٴجۇزى دارەجەلى ەكولوگيالىق دۇنيە ٴجۇزى دارەجەلى ەكولوگيا-عاندا، باس شۇجي شي جينپيڭ تەبىرەنە ەسكەدى.

"چۇڭمىڭ ارالى قازىر قانداي قورعاۋ دارەجەسىندە؟"، "مەملەكەت دارەجەلى جاراتىلىستىق قورىق قاتارىنا ەنگىزىلدى مە، جوق پا؟"، ٴماجلىس الاڭىندا، باس شۇجي شي جينپيڭ قاداعالاي سۇرادى، ٴمان بەرۋ مەن قامىن جەۋ سوزدەرىنەن مەن مۇندالاپ تۇردى.

وتكەن عاسىردىڭ 90 ـ جىلدارىندا، زاڭسىز اۋلاۋ، كاسىپ سالاسىنىڭ لاستاۋى سياقتى سەبەپتەردەن چۇڭمىڭ شعىس قايراڭى سىندى قۇستار-دىڭ اۋۋداعى "حالقارالىق ماي قۇيۋ پۇنكتى" بولعان وسى ارال ٴبىر مەزگىل ەكولوگيالىق داعدارىسقا ٴدوپ كەلگەن ـ دى. تاياۋ جىلداردان بەرى، جەرگىلىكتى ورىننىڭ 1000عا تاياۋ لاستاۋشى كاسىپورندى دىلگەرىندى ـ كەيىندى جاۋىپ ـ توقىتاپ، ەكولوگيالىق ورتانى قالپىنا كەلتىرۇمەن جىل قۇستارىنىڭ سانى جىل سايىن كوبەيدى. چۇڭمىڭنىڭ جاسلىدىقتا قاراي تيپ وزگەرتپ داموئى ٴۇرتىس جەدەلدەپ، 2023 ـ جىلى مەملەكەتتىك تۇڭعىش توپتاعى "جاراسىمدى دا كورىكتى تەڭز ارالى" بولىپ سارالاندى.

چۇڭمىڭ وزگەرىسى چاڭجياڭ ەكولوگياسىن وڭاۋ تابىسىنىڭ نقشام كورىنىسى.

2020 ـ جىلدان بەرى چاڭجياڭ نەگىزگى اعىننىڭ سۋ ساپاسى ٴۇرتىس 3 جىل II ٴتۇردى ساقتادى. چاڭجياڭنىڭ سۋ ورگانيزمدەر بايلىعى مەن الۋان تۇرلىلىگى قالپىنا كەلىپ، جاقسارىپ، "كۇلىمدەگەن پەريزات" چاڭجياڭ دەلفينى ٴجيى ـ ٴجيى كورىنەتىن بولدى؛ چاڭجياڭدا كوزدەن تاسا بولعانىنا تالاي جىل بولعان گۇانيۋي بالىعىنىڭ كورىنۋ رەت سانى جىلدام ارتتى؛ "چاڭجياڭداعى ٴۇش ٴنارلىنىڭ" ٴبىرى داۋجي بالىعى دۇڭتيڭحۇ كولىنە قايتا ورالىپ ۇىلدىرىق شاشتى...

سانشيا توبى چاڭجياڭ سيرەك كەزىگەتىن وسىمدىكتەردى زەرتتەۋ ورىننىڭ اعا زەرتتەۋشىسى حۇاڭ گۇييۇن وسى ٴبىر ٴساتتى الىگە دەيىن ۇمتىپادى:

2018 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 24 ـ كۇنى باس شۇجي شي جينپيڭ ٴۇش قساڭ توسپاسىنىڭ سول جاعالاۋ توسپا باسىنا بارىپ، قىزمەت تەكسەردى. ول قىزمەتتەستەرىمەن بىرگە باس شۇجيگە چاڭجياڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن قالپىنا كەلتىرۇ جانە سيرەك كەزىگەتىن وسىمدىكتەردى قورعاۋ جاعدايىنان مالىمەت بەردى.

"سىزدەردىڭ قىزمەتتەرىڭىز وتە ٴماندى، ۇرپاقتاردى باقتىقا كەنەلتەتىن ٴىس". باس شۇجيدىڭ تۇراقتاندىرۇىنا يە بولعاندا، چاڭجياڭنىڭ سيرەك كەزىگەتىن وسىمدىكتەرىن شۇعىل قۇتقارۋ، قورعاۋ ٴبىرىنشى شەبىندە 20 نەشە جىل تاپجىلماي تۇرعان حۇاڭ گۇييۇن ىشتەي قاتتى تەبىرەندى.

"مەن باس شۇجيگە '13 ـ بەسجىلدىقتىڭ' سوڭىندا، قورعاۋىمىزداعى ەرەكشە سيرەك كەزىگەتىن بايلىق سيپاتتى وسىمدىكتەردىڭ ٴتۇرىن 1000عا جەتكىزۇگە ۋادە بەردىم". حۇاڭ گۇييۇن: قازىرگى تاڭدا وسى سان 1380 ٴتۇر، 29 مىڭ 800 تۇپكە جەتتى، ـ دەدى.

سول جاعالاۋ توسپا باسىنىڭ كوگالىندا، باس شۇجي شي جينپيڭ كۇرەكپەن توپىراق ٴۇيىپ، سيرەك كەزىگەتىن ٴبىر ٴتۇپ نانىۋ اعاشىن ٴوز قولىمەن ەكتى.

قازىر وسى نانىۋ اعاشى 7 مەترەدەن استامنان ٴوسىپ 10 مەترگە تايادى. ەكولوگيانى الدىمەن ويلاسۋ، جاسىل داموئ ۇستانىمى بايتاق چاڭجياڭ الابندا تامىر تارتىپ، ٴوسىپ ـ ونۋدە.

(2)

جۇڭگو كارتاسندا، يرەلەڭدەي جوڭكىلە اققان چاڭجياڭ شعىس پەن باتىستى ەندەي وتكەن ٴوس سىپەتتى، كوركەم جۇڭحۇانى بايلانىستىرۋدا.

"چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىن ەلىمىزدىڭ ەكولوگيانى الدىڭعى ورىنعا قويىپ جاسىل داموئىنىڭ نەگىزگى شايقاس مايدانىنا، ەل ٴىشى، حالقارا قوس اينالىمىن ىركىلىسسىزدەندىرەتىن نەگىزگى كۇرە تامىرعا، ەكونوميكانىڭ جوعارى ساپالى داموئىن جەتەكتەيتىن نەگىزگى كۇشكە اينالدىرۇ كەرەك"، باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ ستراتەگيالىق ورنىن تۇراقتاندىرۇدى داموئ مەن قورعاۋ دياەلەكتيكاسىن تەرەڭ بەينەلەدى.

"حيميا ونەركاسىبىنىڭ وزەندى قورشاۋى" ـــ چاڭجياڭدى مازالاعان "كەسىرلى دەرت". باس شۇجي شي جينپيڭ وسى ماسەلەنى شەشۋگە ايرىقشا ٴمان بەردى.

2018 ـ جىلى 4 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ داموئىن ىشكەرىلەي نلگەرىلەتۇ اڭگىمە ماجلىسىندە، باس شۇجي شي جينپيڭ بىلاي دەدى: "مەن شينحۇا اگەنتسىگىنىڭ ٴبىر حابارىندا مىناداي جاعدايدىڭ اڭىس ەتىلگەندىگىن كوردىم: چاڭجياڭنىڭ 'توعىز ٴىرلى' اعىننىڭ ششوۋ بولىگىندەگى وزەنگە جاقىن ماڭداعى ٴبىر حيميا ونەركاسىپ كاسىپورنى كاسىپ سالاسى كولەمى دۇنيە ٴجۇزى بويىنشا الدىڭعى 3 ورىندا تۇراتىن، جەرگىلىكتى ورىندىعى سالىق تاپسىراتىن ٴىرى كاسىپورىن بولعانىمەن، ٴبىراق، لاستاۋشى ٴىرى كاسىپورىن دا ەكەن، اۋىر لاستاۋ ماسەلەسى كوپ جىلدان بەرى شەشىلمەي، توڭىرەكتەگى بۇقارانى قاتتى ازاپقا سالىپتى. بەرتىنگى 2 جىلدا قورشاعان ورتانى قورعاۋ تاراۋلارى سىكە شنايى كىرىسىپ، قاتاڭ تەكسەرىپ، 27 ميللىون يۇاننان اساتىن چاڭجياڭ الابندا-عى 'تاريحتاعى ەڭ زور ورتانى قورعاۋ ايپ سوماسى تالونىن' كەسىپ، كاسىپورنداردى لاستاۋى اۋىر، جاڭالاۋى قينىعا سوققان ٴوندىرىس جەلىسىن جابۋعا ماجبۇرلەپ، شامامەن 100 ميللىون يۇاندداي قارجى قوسپ، لاستاۋدى جونگە سالاتىن ەڭ وزىق جابدىقتاردى ەنگىزدىرتپ، كوپ جىلدان بەرگى لاستاۋ ماسەلەسىن شەشۋمەن بىرگە، كاسىپورىننىڭ تيىن جاڭالاپ، دارەجەسىن جوعارىلاتۇدى نلگەرىلەتپ، ەكى جاقتى پايداعا كەنەلىپتى".

باس شۇجي اۋىزعا العان بۇل كاسىپورىن ـــ چۇيۇان توبى.

"قورشاعان ورتانى قورعاۋدا بىرەگەي كاسىپورىن قۇرايىق"، قازىر چۇيۇان توبى حيميا ونەركاسىپ باقشاسىنىڭ ىشىندە كوزگە وڭاي تۇسەتىن ٴبىر ۇران كاسىپورىننىڭ شىت جاڭا ورنى مەن نسانىاسىن ايگىلەۋدە.

وزەن جاعالاۋىنىڭ بويىندا ٴبىر كيلومەتر جەردەگى ٴوندىرىس اۋماعىن تازالاپ، ۇزدىكسىز 206 ميللىون يۇان قارجى قوسپ قورشاعان ورتانى قورعاۋ وزگەرىسىن جۇرگىزىپ، ٴوندىرىس تەحنولوگياسىن ساپالىلاندىرىپ، لاستاۋشى اۋىر، ەنەرگيا جۇمسالىمى جوعارى 10 نەشە ٴوندىرىس جەلىسىن جاۋىپ، حۇبەي ولكەسىندەگى ٴبىرىنشى توپتاعى ەملەكەتتىك كومىر قىشقىل گازى ساۋداسى سىناق ٴتۇينى كاسىپورنى بولدى، سونىمەن بىرگە جاسىل بويىاۋ ونىمدەرىن اشىپ، بيولوگيالىق ٴدارى ـ دارمەك جانە حيميا ونەركاسىپ جاڭا ماتەريالدارى سالاسىنا قادام تاستادى... بۇرىنعىسىن عيبىرات ەتىپ، تيىن جەدەل جاڭالادى، چۇيۇان توبى بۇكىلدەي جاڭارۋدا.

جاڭا داموئ ۇستانىمىن دايەكتىلەندىردى، ٴبىر رەتكى تەرەڭ وزگەرىس وزەنمەن بىرگە جوڭكىلدى.

باس شۇجي شي جينپيڭ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: "جاڭا جاعدايدا چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ داموئىن نلگەرىلەتۇدەگى تەتىك ـــ تۇتاس تۇلعالىق نلگەرىلەتۇ مەن ٴتۇيىندى قامال الۋ، ەكولوگيالىق ورتانى قورعاۋ مەن ەكونوميكالىق داموئ، جالپى تۇلعالىق جوبا جاساۋ مەن ۇزاق ۋاقىت ۇلەس قوسۋ، كونە قوزعاۋشى قۇاتتى جويۇ مەن جاڭا قوزعاۋشى قۇاتتى جەتىلدىرۇ، وزىندىك داموئ مەن سايكەستى داموئ سياقتى قاتىناستى دۇرىس يگەرۇدە".

كونە قوزعاۋشى قۇاتتى جاڭا قوزعاۋشى قۇاتقا اينالدىرۇدىڭ تەتىگى جاڭالىق اشۇعا سۇيەنۋدە.

حىفيدا انحۇي جاڭالىق اشۇ سارايىن ەكسكۇرسيالاعاندا جاڭالىق اشۇدىڭ نەگىزىن ونارى بەكەمدەپ، ەلىم ـ تەحنيكا جەتىستىكتەرىن يگىلىككە جاراتۇدى جەدەلدەتپ، جاڭا ورىكەندەگەن كاسىپتەردى جەدەل جەتىلدىرۇدى اتاپ كورسەتتى؛ بەينە ەكران ارقىلى گۇيجوۋداعى "جۇڭگو تيانياندى" تەكسەرىپ كورگەندە قالىڭ ەلىم ـ تەحنيكا قىزمەتكەرلەرىن باتىلدىقپەن الەمنىڭ ەلىم ـ تەحنيكا شىڭىنا شىعۋعا جىگەرلەندىردى؛ ۋحاننىڭ گۋاڭگۋىنا بارعاندا، "ەلىم ـ تەحنيكانىڭ جان تامىرىن ٴوز قولىمىزدا ۇستاۋىمىز كەرەكتىگىن" تاپسىردى؛ نانجيڭدەگى زىجينشان تاجىريبەحانالارىنا شىندىقتا ۇمتىلۋ، تياناقتى جاڭالىق اشۇ جولىمەن ٴجۇرۋدى العا قويدى...

جاڭالىق اشۇ ورلەۋى كوتەرىلىپ، چاڭجياڭ-نىڭ بويىندا ٴبىر توپ ستراتەگيالىق سيپاتتى جاڭادان گۇلدەنگەن كاسىپ سالالارى تولىسىپ، سەرپىندى داموئ قوزعاۋشى قۇاتىن تاسقىنداتتى.

"2013 ـ جىلى 7 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى، جەكەسەنبى، ورتاشا جانە قاتتى جاڭبىر جاۋدى" ـــ زەينەتكە شىققانىنا 10 جىلعا تاياعان گۋ چياڭشىڭ سول جىلعى وسى كۇندەلىگىن ٴالى ساقتاپ كەلەدى.

سول كۇنى، باس شۇجي شي جينپيڭ ۋحاندا-عى جاڭا پورت ياڭلو كونتينەرلى پورت اۋماعىنا كەلىپ قىزمەت تەكسەردى. كەمە تۇراقتا بوران سوعىپ، نوسەر قۇيىپ تۇردى، باس شۇجي بالاعىن ٴتۇرىپ، قولىنا شاتىر ۇستاپ، جۇرە ٴجۇرىپ: "ىشكى ٴوڭىر پورتتارىنىڭ داموئ كومەسكى كۇشى زور ما، شعىس وڭتۇستىك تەڭىز جاعالاۋىنا جەتكىزىلەتىن كونتينەرلەر كوپ پە؟"، ـ دەپ سۇرادى.

"60%ى سىرتقى ساۋدا كونتينەرى، 40%ى ىشكى ساۋدا كونتينەرى، ىشكى ٴوڭىر پورتتارىنىڭ كومەسكى كۇشى ەرەكشە زور"، ـ دەدى سول كەزدە ۋحان پورت ىستەرى توبىنىڭ باس دىرەكتورى مىندەتىن وتەيتىن گۋ چياڭشىڭ جاۋاپ بەرىپ.

باس شۇجي شي جينپيڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: ىشكى وزەندەردىڭ تاسىمال رولىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، وزەن، تەڭىزدەردە بىرلەسپ تاسىمالداۋدى دامىتىپ، تۇتاس الاپتى التىن سۋ ارناسى ەتىپ تۇلعالاۋ كەرەك.

باس شۇجي كورسەتكەن بەتالىس بويىنشا، ياڭلو پورتى قازىر ٴتۇرلى كونتينەرلى سۋ جولىنان 20 نەشەسىن اشىپ، "سۋ جولى تاسىمالىندا شىعىسقا قاراي تەڭىزگە ٴتۇسۋدى، كەزەكشى پويەزدەردىڭ باتىسقا قاراي ەۋروپاعا بارۋىن" جۇزەگە اسىرىپ، 2022 ـ جىلى كونتينەرلەردىڭ قابىلداۋ ـ جونەلتۇ مولشەرى 2 ميللىون ولشەمدى كونتينەردەن استى.

چۇڭچيڭدەگى لياڭجياڭ جاڭا رايونىنداعى گۋيۋان پورتىندا، وزەن بويىنداعى جەلدە 5000 تونىنا دارەجەلى 16 كەمە تۇراق رەتىمەن ٴتىزىلىپ، ٴبىر ميللىون 300 مىڭ شارشى مەتر كەلەتىن جۇك الاڭىندا جۇمىستار قاربالاس ىستەلۋدە.

2016 ـ جىلى 1 ـ ايدا، باس شۇجي شي جينپيڭ وسىندا قىزمەت تەكسەرىپ كەلگەندە، ىشكى قۇرلىق حالقارالىق زات اينالىمى تورابى جانە شەكارا وتكەلى بيىگىن قۇرۋدى، ىشكى قۇرلىقتىق ەسك اشۋ بيىگىن قۇرۋدى تالاپ ەتتى.

نەبارى بىرنەشە جىلدا، وسى ٴداستۇرلى ىشكى وزەن پورتى "دۇنيە ٴجۇزىنىڭ وتكەرمەلەۋ پۇنكتىنە" اينالىپ، جۇكتەر 100 نەشە مەملەكەت پەن وڭىرەدەگى 300 نەشە پورتقا جەتكىزىلىپ، ەلەمزدەگى باتىس بولىك ىشكى قۇرلىعى مەن دۇنيە ٴجۇزىنىڭ ارالعىن بارىنشا جاقىندىلىعى.

جاڭا داۋىردەگى جۇڭگو، جاڭا داۋىردەگى چاڭجياڭ.

وزەندەرمەن ۇلاسىپ تەڭىزگە تۇتاسۋ، باس شۇجي شي جينپيڭ الەمدىك كوز ايامەن جاڭا داۋىردەگى ون مىڭ شاقىرىمدىق چاڭجياڭ كارتاسىن كەسكىندەدى:

شعىسقا ەسك اشۋدى تەرەڭدەتتى، باتىسقا ەسك اشۋدى جەدەلدەتتى، قۇرلىق پەن تەڭىزدى اشۋدى ٴبىر تۇتاس جوسپارلادى، وزەن جاعالاۋىن اشۋدى كەڭەيتتى، شعىستى، ورتا بولىكتى، باتىستى ەندەي ٴوتىپ، وڭتۇستىك پەن سولتۇستىكتى بايلانىستىراتىن سىرتقا ەسك اشۋ ٴدالزىن تۇلعالادى، ەسك اشۋ بەينەسىمەن دۇنيەگە قۇشاعىن ايقارا اشتى...

2020 ـ جىلى 3 ـ ايدا، باس شۇجي شي جينپيڭ نيڭبودىداعى جوۋشان پورتى، چۋانشان پورتى اۋماعىنداعى كەمە تۇراقتاردى تەكسەرىپ، پورت اۋماعىنىڭ جاعدايىن جانە جۇمىستى، ٴوندىرىستى قالپىنا كەلتىرۋ جاعدايىن ەگجەي ـ تەگجەيلى ۇعىستى.

الەمدىك ىندەتتىڭ سوققىسىندا، مولىنان كىرىپ، مولىنان شعاتىن ورتا شارت ـ جاعدايى وزگەردى. كوپ وتپەي باس شۇجي شي جينپيڭ جاڭا كەلەلى ستراتەگيانى العا قويدى ـــ "ەل ٴىشى ۇلكەن اينالىمنەن نەگىزگى تۇلعا ەتكەن، ەل ٴىشى جانە حالقارا سىندى قوس اينالىم ٴبىرىن ـ ٴبىرى جەبەيتىن جاڭا داموئ ارناسىن قالىپتاستىرۋ".

"داعدارىس بارىسىندا جاڭا ورايدى قۇلشىنا جەتىلدىرىپ، وزگەرىس بارىسىندا جاڭا باستاما اشتى". وزەننىڭ بويىنداعى ولكەلەر ەل ٴىشى ۇلكەن اينالىمنەن ىركىلىسسىزدەندىرۋدى كۇش سالا نلگەرىلەتپ، سىرتقا ەسك اشۋدىڭ جاڭا بيىگىن تۇلعالادى.

شعىس بولىكتە چاڭجياڭ اتراۋى ٴبىر تۇلعالانا قارىشتاي دامىدى؛ ورتا بولىكتە چاڭجياڭنىڭ ورتاڭعى اعارىندىعى قالالار شوعىرى ەڭسە كوتەردى؛ باتىس بولىكتە چىڭدۋ ـ چۇڭچيڭ ٴوڭىرى قوس قالا ەكونوميكالىق شەڭبەرى گۇلدەندى... چاڭجياڭ ورلەۋى، جۇڭگو ورلەۋى، دۇنيە ٴجۇزى ورلەۋى توعىسىپ تولقىپ، جاڭا داۋىردە چاڭجياڭ تۇلەجىپ قۇلپىردى.

(3)

جازدىگۇنى ۇستىرتتە اسپان شايداي اشىق، بۇل ٴدال چاڭجياڭ وزەنى قاينار ٴوڭىرىنىڭ ٴوردىسى شۇرايلى مەزگىلى.

كوشىرىلگەندەردى ورنالاستىرىپ، ەكولوگيانى تىنىقتىردى. چاڭجياڭ وزەننىڭ قاينارىن قامتىعان ٴۇش وزەن قاينار وڭىرىندە كوپ جىلدان بەرى شامامەن جىنى 100 مىڭ ەگىنشى ـ مالشى قونىس جاڭالاۋ سياقتى تاسىلدەر ارقىلى بەيقۇت تۇرمىسقا كەنەلدى.

"بۇرىن شاتىردا تۇرىپ، جەردە ۇيىقتاپ، قوي مايى شامىن جاعاتىنبىز، ال، قازىر جاڭا ۇيدە تۇرىپ، توسەكتە ۇيىقتايمىز، ٴۇي ەلەكتر جابدىقتارىنىڭ بارلىعى تولىق..." تەرەزەسى جارقىراعان مۇنتازداي تازا قوناق بولمەگە كوز تاستاعاندا 7 جىلدىڭ الدىنداعى سول ٴبىر كورىنىس چىڭحاي گولمۇت چاڭجياڭتىڭ قىستاعىنىڭ تۇرعىنى شىنگىنىڭ ەسىنە ورالا بەرەتىن.

2016 ـ جىلى 8 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى باس شۇجي شي جينپيڭ شىنگىنىڭ ۇيىنە كەلىپ، ولاردىڭ وتباسى تۇرمىس جاعدايىن ەگجەي ـ تەگجەيلى ۇعىسقاندا، شىنگى تەڭىز دەڭگەيىنەن ورتاشا 4700 نەشە مەتر بيىكتەگى توتوحى وزەنى وڭىرىنەن جاڭا مەكەنگە كوشىپ كەلگەننەن كەيىن ٴۇيىنىڭ تۇرمىسىندا اسا زور وزگەرىستەر جارىققا شىققاندىعىن قۇانا تانىستىردى.

"باقتىلى تۇرمىستارىڭىز ٴالى الدا"، باس شۇجيدىڭ ٴسوزى ونىڭ جۇرەگىنە جىلۋ سىلادى.

حالقتىڭ تۇرمىسىنىڭ باقتىلى بولۇى باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ كوكەيىندەگى "مەملەكەتتىڭ زور ٴىسى".

10 مىڭ شاقىرىمدىق چاڭجياڭ "جاپىاي دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۇدا بىردە ـ بىرەۋىن دە قاعىس قالدىرۇعا بولمايدى" دەگەنگە كۇا بولدى ـــ

حۇبەي ولكەسى يچاڭ قالاسىنىڭ شۇيجياچۇڭ قىستاعى چاڭجياڭ وزەنىنىڭ ىرگەسىندە، كورىنىسى كوركەم. "توسپا ـ قويما باسىنداعى ٴبىرىنشى قىستاق". جاز كىرگەننەن بەرى بۇل اراداعى وتباسىلىق قوناق ۇيلەر ادامدارعا لىق تولدى.

"5 جىلدىڭ الدىندا باس شۇجي قىستاعىمىزعا كەلدى". سول ٴبىر كەز قىستاق ياچەيكا شۇجيىي شيە رۇڭنىڭ ٴالى ەسىندە: 2018 ـ جىلى كوكتەمدە باس شۇجي شي جينپيڭ قىستاعىمىزعا قىزمەت تەكسەرۋگە كەلدى. كەڭ قىستاق جولىن بويلاي قىستاققا كىرىپ، قىستاق تۇرعىندار كومىتەتى الاڭنىڭ جانىندا باس شۇجي حالققا قولايلى كىر جۇاتىن كولشىكتە كىر جۇىپ جاتقان قىستاق تۇرعىندارىنىڭ اراسىنا بارىپ، كوپشىلىكپەن قۇانا اڭگىمە دۇكەن قۇردى.

قىستاق تۇرعىندارى باس شۇجيگە بۇرىن وزەن بويىندا كىر جۇاتىندىعىن، قازىر قىستاقتا كىر جۇاتىن كولشىك سالىنىپ، قۇبىر سۋىن پايدالاناتىندىعىن، لاس سۋدىڭ دا شوعىرلى ٴبىر جاقتى ەتىلەتىندىگىن، وسىلاي بولعاندا تۇرمىس ادەتىمەن ساناسۋعا دا، قورشاعان ورتانى قورعاۋعا دا بولاتىندىعىن ايتتى.

باس شۇجي شي جينپيڭ "تۇرمىستارىڭىز جاقسى ما؟" دەپ سۇراعاندا، شاشى كۇمىستەي اعارعان ٴبىر كاريا "ەرەكشە جاقسى!" دەپ كۇلىمدەي جاۋاپ قايتاردى.

كۇلكى ٴۇنى ىشىندە باس شۇجي كوپشىلىككە: "تۇرمىستارىڭىزدىڭ جاقسى ەكەندىگىن كورىپ قۇانىپ وتىرمىن!"، ـ دەدى.

"اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋ وزگەنىڭ ەڭبەگىنە ورتاقتاسۋ ەمەس، كۇتپ تۇرۋعا كەلمەيدى، ۇسىنۋعا دا كەلمەيدى، قالىڭ شارۋالاردىڭ كۇرەس جۇرگىزۋىنە سۇيەنۋ كەرەك". باس شۇجيدىڭ ىقلاستى تاپسىرمالارى ەستە بەرىك ساقتاعان شۇيجياچۇڭ قىستاعىنىڭ بۇقاراسى تاماشا تۇرمىستى بەتكە الپ كۇرەس جۇرگىزىپ، "كوشپەندىلەر قىستاعىنان" "اۋىل ـ قىستاق ساياحاتىندا ەملەكەتتىك ٴتۇيىندى قىستاققا" اينالىپ، ٴبىر جىلدا 100 نەشە مىڭ ساياحاتشى (رەت) باۋراپ، تۇتاس قىستاقتىڭ جان باسىندىق ورتاشا قولداعى تابىسى 2018 ـ جىلداعىدان 20 مىڭعا ۇلعايۋى جۇىق ارتىپ، ٴۇيىنىڭ جانىندا جۇمىستانعان قىستاق تۇرعندارىنىڭ قاتارى بارعان سايىن مولايدى...

10 مىڭ شاقىرىمدىق چاڭجياڭ "حالقتىڭ ٴومىرىنىڭ حاۋىپسىزدىگىن قورعاۋ جولىندا ٴبىز ٴارقاندداي بوداۋ بەرۋدەن تايىنبايمىز" دەگەنگە كۇا بولدى ـــ

ٴزاۋلىم حۇاڭحىلوۋ، جوڭكىلە اققان چاڭجياڭ. 2020 ـ جىل كىرىسىمەن جاڭا تيپتى ايدارشا ۇيروس وكپە قابىنۋ ىندەتىنىڭ سۇراپىل سوققىسىندا ۇحاندى قورعاۋ شايقاسى باستالدى.

"ۇحاندىقتار ٴتىرى بالىق جەۋدى ۇناتادى، شارت ـ جاعداي جار بەرگەن جاعدايدا قامداۋعا كوبىرەك ۇيىمداستىرۋ كەرەك"، ىندەتتەن ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋ ەڭ ماڭاڭاتتى كەزدە باس شۇجي شي جينپيڭ ۇحانعا بارىپ، الەۋمەتتىك اۋماقتاردى ارالاپ، تۇرعندارداردان حال سۇرادى، قاداعالاعان تاپسىرماسى جۇرت جۇرەگىنە جىلۋ سىلادى.

حالقتىڭ حال ـ جايىن باس شۇج